

1. Inleiding

1.1 De aanbevelingen en hun ontstaan

De aanbevelingen in *Moderne en betaalbare pensioenen voor alle werknemers* bouwen voort op eerdere aanbevelingen van de Stichting van de Arbeid¹.

In 1997 publiceerde de Stichting van de Arbeid de *Aanbevelingen gericht op vernieuwing van pensioenregelingen*. Deze aanbevelingen bouwden op hun beurt voort op *Een nieuwe koers* (1993) maar waren ook een reactie op de kabinetsnota 'Werken aan zekerheid' (1996). Naast modernisering is kostenbeheersing een belangrijk element in deze aanbevelingen.

In navolging van het SER-advies *Werken aan zekerheid* (1997) hebben de Stichting van de Arbeid en het kabinet een taakstellend en wederzijds verplichtend convenant op het terrein van de arbeidspensioenen afgesloten². Naast de *Aanbevelingen gericht op vernieuwing van pensioenregelingen* die onderdeel zijn van het convenant, zijn 'beheersing van de lasten van de aanvullende pensioenregelingen' en 'betere toegang tot de aanvullende pensioenregelingen' belangrijke onderdelen van het convenant. Het convenant bevatte een toetsbare afspraak op het punt van de kostenbeheersing. Als aan deze afspraak zou worden voldaan, zou het kabinet ervan afzien in te grijpen in de fiscale facilitering van pensioenregelingen (d.w.z. deze zodanig aanpassen dat de ombouw van eindloon- naar middelloonregelingen wordt bevorderd). Begin 2001 concludeerden de convenantpartijen op basis van een kostenmeting dat aan de afspraak over kostenbeheersing was voldaan.

In de inleiding van *Moderne en betaalbare pensioenen voor alle werknemers* is aangegeven dat decentrale partijen gehoor hebben gegeven aan de oproep tot modernisering, kostenbeheersing en vergroting van de toegankelijkheid van pensioenregelingen zoals verwoord in het convenant uit 1997.

In de aanbevelingen van 2001 herbevestigt de Stichting van de Arbeid de aanbevelingen uit 1997, maar brengt zij op onderdelen ook een actualisering aan. De herbevestiging betreft de thema's modernisering en kostenbeheersing. Nieuwe accenten zijn gelegd op toegankelijkheid, het bevorderen van kwaliteit en op transparantie bij de uitvoering van de pensioenregeling. De aanbevelingen hangen deels ook samen met het SER-advies *Nieuwe Pensioenwet* (01/06).

De aanbevelingen in *Moderne en betaalbare pensioenen voor alle werknemers* hebben betrekking op:

1. niveau pensioenfranchise (verlaging),
2. kostenbeheersing,
3. bestrijding witte vlek en vergroting toegankelijkheid,
4. aandacht voor de bevordering kwaliteit en transparantie bij de uitvoeringspraktijk,

¹ StvdA (2001) *Moderne en betaalbare pensioenen voor alle werknemers*, Geactualiseerde agenda met aanbevelingen voor het decentrale pensioenoverleg voor de komende jaren, publicatienr. 5/01, Den Haag.

² StvdA (1997) *Convenant inzake de arbeidspensioenen*, overeengekomen tussen het kabinet en de Stichting van de Arbeid op 9 december 1997, publicatienr. 12/97, Den Haag : Stichting van de Arbeid.

5. maatschappelijk verantwoord beleggen,
6. het toeslag- of indexeringsbeleid,
7. omgaan met overschotten en tekorten,
8. zorgvuldigheid bij beschikbare premieregelingen,
9. WAO en pensioenopbouw,
10. medezeggenschap bij de uitvoering van pensioenregelingen,
11. doorwerking brutering overhevelingstoelage,
12. pensioen en verlof,
13. waardeoverdracht oude pensioenaanspraken.

1.2 De aanbevelingen in de tijd

Het pensioenlandschap is sinds de publicatie van de aanbevelingen sterk veranderd. In 2001 en 2002 werden de gevolgen van een crisis op de kapitaalmarkten zichtbaar, waarbij de dekkingsgraden van veel fondsen een sterke daling lieten zien. Deze crisis heeft geleid tot een nieuw financieel toetsingskader dat een plaats heeft gekregen in de Pensioenwet, een modernisering en actualisering van de oude Pensioen- en Spaarfondsenwet. De daling van de pensioenbuffers en het noodzakelijke herstel hebben de aandacht voor houdbaarheid, betaalbaarheid en beheersbaarheid van pensioenregelingen sterk vergroot. Verder is de vergrijzing voor het kabinet aanleiding geweest de fiscale facilitatie van VUT en prepensioen te beëindigen. Daarmee is de centrale pensioenleeftijd op 65 jaar gebracht. Tevens heeft het geleid tot aanpassingen van franchise (verlaging) en opbouwpercentage (verhoging). Daarnaast is in de jaren na 2001 de aandacht voor en het belang van good governance toegenomen en zijn ook de (maatschappelijke) eisen aan pensioenfondsen op het terrein van voorlichting, communicatie en verantwoording sterk verhoogd.

In 2008 heeft bovendien de kredietcrisis zich gemanifesteerd. Als gevolg daarvan daalden de dekkingsgraden van pensioenfondsen zeer sterk. Veel fondsen zijn geconfronteerd met onderdekking en met de noodzaak een herstelplan op te stellen.

Door deze ontwikkelingen en de reacties daarop zijn de aanbevelingen in een ander licht komen te staan. De vele veranderingen en de nieuwe situatie die daardoor is ontstaan, maken een evaluatie, in de strikte zin van het woord, niet goed mogelijk. Veeleer is sprake van een terugblik waarbij wordt bezien in hoeverre de aanbevelingen van invloed zijn geweest op de ontwikkelingen dan wel of de (beleids)ontwikkelingen in lijn waren met de aanbevelingen.

1.3 Opzet

Aan deze terugblik ligt geen afzonderlijk, extern onderzoek ten grondslag. Zij is gebaseerd op beschikbare gegevens en materiaal.

Het rapport is als volgt opgezet.

Het inleidende hoofdstuk, hoofdstuk 1, bevat een beknopte weergave van de aanbevelingen en hun ontstaansgeschiedenis.

Het tweede hoofdstuk geeft een schets van de vele veranderingen en ontwikkelingen op het pensioenterrein sinds het tot stand komen van de aanbevelingen.

In het derde hoofdstuk passeren de verschillende aanbevelingen de revue.
Het vierde hoofdstuk ten slotte bevat de samenvatting en de conclusies.